

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

בע"ם 48399-09-24

לפני: כבוד השופטת דפנה ברק-ארז
כבוד השופט דוד מינץ
כבוד השופט יחיאל כשר

המבקש: פלוני

נגד

המשיבה: פלונית

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום 4.7.2024 בעמ"ש 36827-12-23 שניתן על-ידי כבוד סגנית הנשיאה ו' פלאוט והשופטים צ' ויצמן ו-צ' גרדשטיין פפקין

תאריך ישיבה: כ"ו חשוון תשפ"ו (17 נובמבר 2025)

בשם המבקש: עו"ד אימי בכור בוני, עו"ד לירון אייזנטל, עו"ד אלונה סינאי

בשם היועצת המשפטית לממשלה:

עו"ד רות גורדין

פסק-דין

השופטת דפנה ברק-ארז:

1. בני זוג ידועים בציבור מבקשים להביא לאישורו של בית המשפט לענייני משפחה הסכם המסדיר את מערכת היחסים הרכושית ביניהם. בעת עשיית ההסכם בני הזוג נותנים דעתם לאפשרות שיינשאו בעתיד, ומציינים כי הגם שטרם החליטו לעשות כן – הם מבקשים לכלול בהסכם ביניהם תניה מפורשת לפיה ההסדרים הקבועים בו יוסיפו לחול גם אם ינשאו זה לזו. במלים אחרות, הם מבקשים לערוך הסכם אחד, שיחייב אותם במבט קדימה, בין שיישאר במעמד של ידועים בציבור ובין שיינשאו. האם הדין מאפשר להם לעשות כן, או שמא – במקרה שבו בני הזוג יבקשו להינשא – יהיה עליהם לעשות הסכם נוסף, שיהיה מקובל על שניהם באותה עת, ולאשרו בשנית? זוהי השאלה שהוצגה להכרעתנו.

2. נקדים ונאמר שמקורה של ההתדיינות דנן ברצונם המשותף של בני הזוג שבפנינו, ובמובן זה אין "סכסוך" אמיתי בין הצדדים. השניים מבקשים לאשר כבר עתה, בהיותם ידועים בציבור, הסכם המסדיר את מערכת היחסים הרכושית ביניהם במלואה, כך שזה יוסיף לחול עליהם גם אם יבחרו להינשא. הערכאות הקודמות סברו שהדבר אינו אפשרי, ונוכח המחלוקת בעניין הסוגיה הגיעה לפתחנו.

3. יצוין כבר בשלב זה כי נקודת המוצא לפסק דיננו, כפי שגם עולה מהאופן שבו ההליך נוהל, היא כי יש ליתן במקרה דנן רשות ערעור ולדון בערעור לגופו, בהתחשב באופיו העקרוני של הנושא (ראו והשוו: בע"מ 8063/14 פלמונית נ' פלמוני, פסקה 12 (13.7.2015) (להלן: בע"מ 8063/14); בע"מ 1983/23 פלוני נ' פלונית, פסקה 2 (10.8.2023)). על כך יש להוסיף, כמפורט בהמשך, כי הלכה למעשה התקבלו בסוגיה זאת החלטות מנוגדות בהליכים אחרים שהתנהלו בבתי המשפט לענייני משפחה ובבתי המשפט המחוזיים, וזהו טעם נוסף המצדיק את הידרשותנו אליה. בהתאמה, המבקש ייקרא מעתה המערער.

המסגרת הנורמטיבית

4. ראוי לפתוח בהצגת הוראות החוק הנוגעות לעניין – חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973 (להלן: חוק יחסי ממון) וחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 (להלן: חוק בית המשפט לענייני משפחה).

5. חוק יחסי ממון – ההוראות הרלוונטיות לענייננו קבועות בסעיף 2 לחוק יחסי ממון, והן קבועות כדלקמן:

"(א) הסכם ממון טעון אישור בית המשפט לענייני משפחה (להלן – בית המשפט) או בית הדין הדתי שלו סמכות השיפוט בענייני נישואין וגירושין של בני הזוג (להלן – בית הדין), וכן טעון שינוי של הסכם כזה אישור כאמור.
 (ב) האישור לא יינתן אלא לאחר שנוכח בית המשפט או בית הדין שבני הזוג עשו את ההסכם או את השינוי בהסכמה חפשית ובהבינם את משמעותו ואת תוצאותיו.
 (ג) בהסכם ממון שנכרת לפני הנישואין או בשעת עריכתם יכול אימות רושם הנישואין לבוא במקום אישור בית המשפט או בית הדין.
 (ג) הסכם ממון שנכרת לפני הנישואין יכול שיאומת בידי נוטריון לפי חוק הנוטריונים, התשל"ו-1976, ובלבד שהנוטריון נוכח שבני הזוג הניצבים בפניו עשו את

ההסכם בהסכמה חופשית ובהבינם את משמעותו ותוצאותיו".

סעיף זה מסדיר את האפשרות של בני זוג לאשר הסכם ממון שערכו ביניהם. המונח "בני זוג" אמנם אינו מוגדר בחוק יחסי ממון, אך כבר לפני שנים רבות נקבע בבית משפט זה כי הוראותיו יחולו רק על בני זוג נשואים (ראו: ע"א 640/82 כהן נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד לט(1) 673, 678 (1985) (להלן: עניין כהן)). באופן יותר ספציפי, סעיף 2(א) לחוק יחסי ממון קובע כי בני זוג המבקשים לערוך הסכם ממון מחויבים לאשרו בבית המשפט לענייני משפחה או בבית הדין הדתי המתאים, שלו סמכות מקבילה לעניין זה (ראו: בג"ץ 473/24 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי בירושלים, פסקה 34 (22.6.2025) (להלן: בג"ץ 473/24)). באין הסכם כאמור, יחול בעניינם של בני הזוג הנשואים הסדר איזון המשאבים המופיע בפרק השני לחוק יחסי ממון. נוסף על כך, סעיפים 2(ג)-(ג1) לחוק יחסי ממון מאפשרים לבני הזוג לאמת הסכם ממון שנעשה ביניהם בפני רושם הנישואין או בפני נוטריון, כתחליף לאישורו בערכאות. עוד ראוי לציין כי בהתאם ללשונו, הסעיף מתיר לאשר הסכם ממון אף לפני הנישואין. בהתאם לאמור בפסק הדין בעניין כהן, אין להבחין בין אישור שניתן לפני הנישואין לבין אישור שניתן לאחריהם (שם, בעמ' 679).

6. חוק בית המשפט לענייני משפחה – בשונה מחוק יחסי ממון, סעיף 1(2) לחוק בית המשפט לענייני משפחה מגדיר את המונח "בן משפחה" ככולל גם "בן זוג, לרבות הידועה בציבור כאישתו". לענייננו, נודעת חשיבות לסעיף 3(ג) לחוק בית המשפט לענייני משפחה המסדיר את הנושא של אישור הסכמים הנסבים על עניינים שבסמכותו. וזו לשונו:

"כל ענין שלגביו נתונה לבית המשפט לענייני משפחה סמכות לפי חוק זה, גם אישור הסכם בקשר אליו במשמע, אף אם אינה תלויה ועומדת אותה שעה תובענה לגביו, ובית המשפט יהיה רשאי ליתן להסכם תוקף של פסק דין".

בהמשך לכך, תקנה 43(א) לתקנות בית המשפט לענייני משפחה (סדרי דין), התשפ"א-2020 (להלן: תקנות בית המשפט לענייני משפחה) קובעת כך:

"הוגשה תובענה לאישור הסכם או לשינוי הסכם בענייני משפחה לפי סעיף 3(ג) לחוק, יסביר בית המשפט לבעלי הדין, לפני אישור ההסכם, את משמעות הוראות ההסכם,

ויברר שהם מבינים את הוראותיו ואת תוצאותיו וערכו אותו בהסכמה חופשית; אם ההסכם בעניינו של קטין יאשרו בית המשפט לאחר שנוכח כי ההסכם הוא לטובת הקטין".

7. בפסק הדין שניתן ברע"א 6854/00 היועץ המשפטי לממשלה נ' זמר, פ"ד נז(5) 491 (2003) (להלן: עניין זמר) הכיר בית משפט זה באפשרות ליתן תוקף להסכם בין בני זוג ידועים בציבור מכוחו של סעיף 3(ג) לחוק בית המשפט לעניני משפחה. בכל הנוגע לשאלת תוקפו של הסכם מסוג זה, נכתב בפסק הדין:

"אף שתוקפו של הסכם כזה – וכפועל יוצא גם היכולת לגבור על הילכת השיתוף – אינם תלויים באישור ההסכם על-ידי בית-המשפט, הרי לצדדים עשוי להיות עניין כי ההסכם שאליו הגיעו יאושר על-ידי גורם שיפוטי. הדבר עשוי לתרום לכוחו המחייב של ההסכם, לצמצם את היכולת לבטלו בשל פגמים בכריתה ולהפחית את הסיכון כי אחד הצדדים יקופח..." (שם, בעמ' 498-499).

מכאן, שבניגוד להסכם ממון בין בני זוג נשואים, הסכם המסדיר את מערכת היחסים הרכושית בין ידועים בציבור לא נדרש לאישור על מנת לקבל תוקף. לצד זאת, בתי המשפט לעניני משפחה אכן מוסמכים לאשרו ובדרך זו לחזק את מעמדו המחייב.

8. התוצאה העולה מן המתואר עד כה היא שהלכה למעשה, אישורם של "הסכמי ממון" עבור בני זוג נשואים (אף לפני הנישואין) נעשה כעניין של יום ביומו מכוח של חוק יחסי ממון, ואילו אישורם של הסכמים רכושיים בין ידועים בציבור נעשה באופן שכיח גם כן, אך זאת מכוח חוק בית המשפט לעניני משפחה. המקרה שבפנינו נוגע לנקודת "המפגש" בין החוקים – ומעורר את השאלה האם המעבר לנישואין מחייב עריכת הסכם חדש ואישורו פעם נוספת. כפי שהודגש, השאלה מתייחסת רק לאותם מקרים שבהם בני הזוג הידועים בציבור ציינו במפורש בהסכם שערכו ביניהם כי הם מבקשים להחילו גם במקרה של נישואין עתידיים.

עובדות המקרה

9. מקורו של ההליך שבפנינו בהסכם שנכרת ביום 14.8.2023 בין המערער והמשיבה (להלן ביחד: בני הזוג או הצדדים), שהם ידועים בציבור, ונשא את הכותרת "הסכם ממון וחיים משותפים" (להלן: הסכם הממון או ההסכם). ההסכם פירט בעיקרו את הרכוש השייך לכל אחד מבני הזוג בעת חתימתו, וכן את אופן חלוקת הרכוש בין

השניים במהלך הקשר הזוגי ובמקרה של פרידה. עוד צוין בפתיח של ההסכם כי "בני הזוג מעוניינים להסדיר את יחסי הממון ביניהם במסגרת הסכם זה, שיעמוד בתוקפו גם במידה ויעברו להתגורר ביחד ו/או יינשאו זה לזה", וכי בני הזוג "מבקשים להתנות בהסכם זה על כל חוק ודין אשר חלים עליהם".

10. ביום 17.8.2023 בני הזוג הגישו לבית המשפט לענייני משפחה בפתח תקווה בקשה משותפת למתן תוקף של פסק דין להסכם הממון, וזאת מכוחו של סעיף 3(ג) לחוק בית המשפט לענייני משפחה. ביום 14.9.2023, לאחר שהצדדים התייצבו בפניו, בית המשפט לענייני משפחה נתן אישור ותוקף של פסק דין להסכם (תה"ס 42228-08-23, השופטת נ' גדיש). יוער כי במסגרת זאת ציין בית המשפט לענייני משפחה במפורש שההסכם יקבל תוקף מכוחם של חוק יחסי ממון וחוק בית המשפט לענייני משפחה.

11. מבלי לפרט, בהמשכו של אותו היום, 14.9.2023, הוגשה בקשה משותפת לתיקון פרוטוקול על-ידי הצדדים. זאת, בהתחשב בכך שצוין בפרוטוקול כי הם מסכימים שאם יחליטו להינשא בעתיד יהיה עליהם לאשר בשנית את ההסכם, הפעם כבני זוג נשואים. נטען בבקשה כי משפט זה סותר את הסכמת הצדדים ואת פסק הדין.

12. ביום 29.10.2023 ניתנה החלטה נוספת של בית המשפט לענייני משפחה שבה נדחתה הבקשה לתיקון פרוטוקול. בהחלטה נכתב כי אם בני הזוג יחליטו להינשא בעתיד יהיה עליהם לשוב ולאשר את ההסכם מכוח חוק יחסי ממון, החל רק על בני זוג נשואים. כן צוין בה, בשונה מהאמור בפסק הדין המוסכם המקורי, כי ההסכם הוא בעל תוקף רק מכוחו של חוק בית המשפט לענייני משפחה.

13. ביום 18.12.2023 הגיש המערער, בהסכמת המשיבה, ערעור על כך לבית המשפט המחוזי. בערעור נטען כי החלטתו של בית המשפט לענייני משפחה תוביל ל"כאוס אמיתי" בסוגיה זו ותביא ל"הצפה" של בתי המשפט לענייני משפחה – בשל הצורך לקבל אישורים חוזרים להסכמים שנעשו או להתדיינות בין צדדים שיבקשו להתנער מהסכמים שעשו בעבר. בהקשר זה צוין בערעור כי בהחלטתו הראשונה בנושא, בית המשפט לענייני משפחה עצמו ציין בפסק דינו כי ניתן להסכם תוקף גם מכוחו של חוק יחסי ממון.

14. ביום 3.7.2024 קיים בית המשפט המחוזי דיון במעמד הצדדים (עמ"ש 36827-12-23, סגנית הנשיאה ר' פלאוט, השופט צ' ויצמן והשופטת צ' גרדשטיין פסקין). למחרת,

ביום 4.7.2024, ניתן פסק דינו שדחה את הערעור. בית המשפט המחוזי קבע כי בני זוג ידועים בציבור שערכו הסכם שהובא לאישור מבלי כוונה להינשא בסמוך לעריכתו, יידרשו לשוב ולאשרו מכוחו של חוק יחסי ממון אם יינשאו. בתוך כך הודגש כי בהתאם לעניין כהן, חוק יחסי ממון אינו חל על בני זוג שאינם נשואים. בית המשפט המחוזי הסביר, בהפנותו לפסקי דין נוספים שניתנו בבתי משפט מחוזיים, כי יש להימנע מחוזים הנעשים ללא הפרדה ברורה בין השלב שבו בני הזוג הם ידועים בציבור לשלב שבו הם נשואים, מאחר שיש בכך כדי "לשבש את התחומים, להרבות מחלוקות ולייצר פתח לבעיות מיותרות" (בפסקה 9). עוד סבר בית המשפט המחוזי כי עריכת ההסכם בדרך זו חותרת תחת הדרישה לאישור הסכם ממון. בית המשפט המחוזי הוסיף והבהיר כי הצדדים לא יכולים להישען אף על קביעתו של בית המשפט לענייני משפחה לפיה ניתן להסכם תוקף גם מכוחו של חוק בית המשפט לענייני משפחה וגם מכוח חוק יחסי ממון, בצינו כי זו נכתבה "ככל הנראה מתוך שגרת הלשון ומרוצת המקלדת" (בפסקה 10). לבסוף, בית המשפט המחוזי העיר כי הדברים נאמרו מעבר לנדרש מאחר שאין בכוונתם של בני הזוג להינשא בעת הקרובה, כך שהדרישה לאישור נוסף של ההסכם היא בגדר שאלה תיאורטית בעת הזו.

ההליך בבית משפט זה

15. כאמור לעיל, ההליך דנן שמקורו בבקשת רשות הערעור שהוגשה, הוא ייחודי במובן זה שהצדדים אינם יריבים זה לזה, אלא – בצוותא חדא – מבקשים להשיג על הקביעה המשפטית של הערכאות הקודמות.

16. הערעור שבפנינו מכוון כלפי פסק דינו של בית המשפט המחוזי, ובו נטען, בעיקרו של דבר, כי עניינם של בני הזוג מעלה שאלות עקרונית בדבר הצורך לשוב ולאשר הסכם ממון בהתאם להוראותיו של חוק יחסי ממון ככל שהשניים יחליטו להינשא. זאת, שעה שההסכם אושר זה מכבר לפני בית המשפט לענייני משפחה עת היו בני הזוג ידועים בציבור וכאשר נקבע בהסכם באופן מפורש כי הוראותיו ימשיכו לחול ככל שהשניים יינשאו זה לזו. עוד הוטעם כי סוגיה זו מעלה שאלה נוספת בדבר הגדרתו של "פרק הזמן" שבגדרו יוכלו הצדדים לחתום על הסכם ממון לפני הנישואין מכוח חוק יחסי ממון. נטען כי מאחר שהמחוקק לא קבע במסגרתו של חוק יחסי ממון פרק זמן מוגדר, ככל שהצדדים הצהירו על האפשרות שיתחתנו, ניתן לראות בהסכם ככזה שנחתם ערב הנישואין. בהמשך לכך נטען, כי הכרעה בשאלה שעולה במקרה דנן היא הכרחית בהתחשב בחוסר האחידות בפסיקותיהן של הערכאות השונות שנדרשו לסוגיה, כמו גם

בכך שיש בני זוג ידועים בציבור נוספים שהתקשרו בהסכמים המתייחסים לאפשרות שיינשאו וכבר הסתמכו על האישור שניתן להם. כן צוינו שיקולים שתומכים בכך שלא יידרש אישור נוסף ובכללם, החתירה לוודאות, הצורך לכבד הסכמה א-פריוורית של הצדדים להוראה מסוג זה, מניעת הכבדה שיש בה כדי למנוע מראש עריכת הסכמי ממון וכן העובדה שההסכם כבר אושר על-ידי בית המשפט.

17. בשם לב לאופיו העקרוני של ההליך, כמו גם לכך שלא היה בו "אידך גיסא" של ממש, ביום 29.12.2024 נקבע כי התיק יועבר לדיון בפני הרכב והתבקשה עמדתה של היועצת המשפטית לממשלה בעניין הסוגיות שעולות ממנו. בסופו של דבר, ביום 1.9.2025 הודיעה היועצת המשפטית לממשלה על התייצבותה להליך דנן מכוח סמכותה לפי סעיף 1 לפקודת סדרי הדין (התייצבות היועץ המשפטי לממשלה) [נוסח חדש] ובמקביל לכך הוגשה עמדה מטעמה.

18. היועצת המשפטית לממשלה ציינה בהודעתה כי הבקשה אכן מעוררת שאלה עקרונית המחייבת הכרעה, בשל כך שמדובר בסוגיה שחוזרת ועולה בערכאות הדיוניות, ואף קיבלה מענים נוגדים. בתוך כך צוין כי חרף הקושי לאתר החלטות שיפוטיות מהסוג הנדון (בשל כך שהליכים אלה מתנהלים בדלתיים סגורות), עיון בפסקי הדין המפורסמים מעלה כי בפסיקותיהן של הערכאות הדיוניות הובעו בעניין עמדות שונות.

19. לגוף הדברים, סבורה היועצת המשפטית לממשלה כי בחינה טקסטואלית של חוק יחסי ממון סובלת את שתי החלופות הפרשניות שיש לבחור ביניהן – הן את הפרשנות לפיה יש לאשר מחדש הסכם ממון לרגל הנישואין מכוחו של חוק יחסי ממון והן את הפרשנות לפיה ככל שבני זוג ידועים בציבור ערכו הסכם ממון והביעו בו באופן מפורש את רצונם להחילו גם במקרה של נישואין, לא נדרש מתן תוקף נוסף להסכם. לעמדתה של היועצת המשפטית לממשלה, בחירה בחלופה הפרשנית השנייה משמעותה כי כל עוד בני הזוג הם ידועים בציבור ההסכם ביניהם שקיבל את אישורו של בית המשפט לענייני משפחה יקבל תוקף מכוח חוק בית המשפט לענייני משפחה, ואילו בשלב הנישואין תוקפו יתבסס על חוק יחסי ממון. כן הוטעם כי על אף שחוק יחסי ממון לא חל על בני זוג שאינם נשואים, דומה כי לשונו מאפשרת (בסעיפים 2(ג) ו-1(ג)) לו) את עריכת הסכם הממון בשלב שלפני הנישואין, מבלי שיש בו התייחסות לנקודת הזמן המפורשת שבה הדברים צריכים להיעשות. כן הוטעם שהדרישה מידועים בציבור לשוב ולאשר את ההסכם ביניהם סביב הנישואין מכוחו של חוק יחסי ממון, חותרת תחת הגיונו של חוק זה שנועד לאפשר לבני זוג להסדיר את מערכת היחסים הזוגית ביניהם מראש.

20. היועצת המשפטית לממשלה לא נדרשה להכרעה בין שתי החלופות הפרשניות שהוגדרו על-ידיה כאפשריות. לצד זאת היא הטעימה כי מכל מקום, ככל שתתקבל החלופה הראשונה לפיה יש לאשר מחדש הסכם ממון לרגל הנישואין, נכון יהיה לקבוע בפסק הדין הוראת מעבר בהתאם. לשיטתה, הוראת המעבר צריכה להכיר בתוקפם של הסכמים שעשו בני זוג בעת שהיו ידועים בציבור וצוין בהם שיחולו גם לעת נישואין, ככל שאלה כבר אושרו בבית המשפט לענייני משפחה (כך שביחס אליהם לא יידרש אישור נוסף לאחר הנישואין). זאת, נוכח השונות הקיימת בפסקי דין שניתנו בסוגיה והסתמכותם של הצדדים על הסכמים שנחתמו ואושרו בעבר.

21. ביום 17.9.2025 הצדדים הגישו התייחסות משלימה מטעמם לעמדת היועצת המשפטית לממשלה ובה נטען, בעיקרו של דבר, כי יש לאמץ את החלופה השנייה שהוצעה על-ידיה ושלפיה לא נדרש אישור נוסף להסכם שעליו חתמו. הצדדים מטעימים כי חרף העובדה שידועים בציבור אינם מחויבים לאשר הסכם שהם עורכים ביניהם, במקרה דנן הם בחרו להסדיר את היחסים הרכושיים ביניהם ולתת להם תוקף, תוך שהם צופים את האפשרות העתידית של נישואיהם ומתייחסים אליה במפורש. בין היתר, נטען כי הדרישה לאישור חוזר של ההסכם מטילה על הצדדים נטל פרוצדורלי מיותר שחותר תחת העקרונות של ודאות משפטית וכיבוד רצון הצדדים, חסרון שמתעצם אף יותר בהקשר של מערכת יחסים זוגית. במצב דברים זה, כך הוטעם, עלולים להיווצר סכסוכים בין בני הזוג מתוך חשש ל"סחיטה" של מי מהם, באופן שאף עלול לחתור נגד האפשרות של מיסוד הקשר ביניהם. כן הוטעם כי לא ראוי לתחום באופן דוקני את תקופת הזמן שמאפשרת לאשר את ההסכם ומוגדרת בחוק כ"לפני הנישואין". זאת, מאחר שבמציאות החיים בני זוג עשויים לתכנן את נישואיהם חודשים ואף שנים מראש, ובהמשך, בעל כורחם, לדחות את מועד הנישואין לתקופה בלתי קצובה.

22. הדיון התקיים בפנינו ביום 17.11.2025 ובו חזרו הצדדים על עמדתם, תוך שהובהר כי הבקשה מכוונת אך למקרים שבהם צוין בהסכם במפורש כי רצונם של הצדדים הוא להחילו גם אם יחליטו להינשא. כמו כן, באת-כוח היועצת המשפטית לממשלה שבה והטעימה את החשיבות הנודעת להכרעה בסוגיה על מנת לתת תשובה פרשנית מנחה בשאלה שעלתה ולאפשר הכוונת התנהגויות.

23. לאחר ששמענו את הטענות ושקלנו אותן, הגיעה אפוא העת למתן פסק דיננו.

24. כאמור, הערעור שבפנינו מעורר את השאלה – האם בית המשפט לענייני משפחה מוסמך לאשר הסכם להסדרת היחסים הרכושיים בין בני זוג ידועים בציבור, המבקשים לקבוע בו במפורש כי הוראותיו ימשיכו לחול עליהם גם אם יינשאו (כך שגם לאחר הנישואין הוא ייחשב להסכם ממון מחייב ללא הליך נוסף של אישור). תשובתי לכך היא בחיוב.

25. באופן עקרוני, הסוגיה שהונחה לפתחנו מצויה ב"קו התפר" שבין שני חוקים המקנים סמכויות משלימות לבית המשפט לענייני משפחה. סעיף 3(ג) לחוק, כפי שפורש זה מכבר בעניין זמר, מאפשר לאשר הסכמים להסדרת מערכת היחסים הרכושית בין בני זוג ידועים בציבור. על כך אין כל חולק. לצד זאת, סעיף 2 לחוק יחסי ממון, בהתאם לפרשנותו בעניין כהן, מאפשר לאשר הסכם ממון בין בני זוג נשואים, ואף דורש לעשות כן לצורך מתן תוקף מחייב להסכם.

26. אקדים ואומר כי אין בידי לקבל את קביעתו של בית המשפט המחוזי כי השאלה שבפנינו היא תיאורטית. אין ספק שלבעלי הדין שבפנינו שאלת תוקפו של ההסכם עשויה להיות חשובה לתכנון צעדיהם. יתרה מכך, ההכרעה בשאלה זו היא בעלת חשיבות נוכח השלכותיה על זוגות רבים אחרים שביקשו לאשר הסכם שערכו כידועים בציבור וכללו בו הוראות הנוגעות לתקופת הנישואין, ככל שתהיה. לא למותר לציין כי בבקשת רשות הערעור הוזכרו מקרים נוספים שבהם בית המשפט לענייני משפחה נתן תוקף להסכם שנחתם על-ידי ידועים בציבור. האישור להסכמים באותם מקרים ניתן לבקשתם המשותפת של הצדדים, מבלי שהתגלע ביניהם סכסוך, תוך שנכללו בהם הוראות מפורשות בדבר התחולה במקרה של נישואין. השאלה אם כן ודאי אינה תיאורטית מבחינתם של זוגות רבים אלה.

27. אם כן, לאחר שבחנתי את טענות הצדדים בכללותן, הגעתי לכלל דעה כי יש מקום לקבל את הערעור ולאמץ את הפרשנות לפיה הסכם רכושי בין בני זוג שהם ידועים בציבור שאושר בבית המשפט לענייני משפחה וכולל הוראה מפורשת כי האמור בו יוסיף לחייב את בני הזוג גם אם יבחרו להינשא בעתיד לא יידרש להליך אישור נוסף ככל שבני הזוג מימשו את רצונם ונישאו בהמשך.

28. ראשיתו של כל מהלך פרשני של דבר חקיקה היא בלשוננו. בחינת סעיפים 2(א)- (ג1) לחוק יחסי ממון מלמדת כי אלה כוללים הוראות שונות המופנות לבית המשפט לענייני משפחה או לבתי הדין הדתיים, וכן לרושם הנישואין ולנוטריון. בעוד שבית המשפט לענייני משפחה ובית הדין הדתי מוסמכים לאשר הסכם ממון, רושם הנישואין ונוטריון יכולים לאמת הסכם ממון. לפי הסעיף, האימות יכול יבוא במקום אישורו של בית המשפט או של בית הדין. עוד חשוב לציין כי בסעיפים 2(ג)-(ג1) הנוגעים לרושם הנישואין ולנוטריון צוין במפורש כי ניתן לפנות אליהם אף לאימות הסכם שנערך "לפני הנישואין", מבלי לגדר את פרק הזמן האמור באופן מדויק. בשונה מכך, בסעיף 2(א) – העומד במוקד ההליך דנן – אין כל התייחסות לממד הזמן, ואין בו כל מגבלה פורמאלית על המועד שבו רשאית הערכאה הרלוונטית לאשר הסכם ממון. יובהר, כי מפסיקתו העדכנית של בית משפט זה עולה בבירור שסמכותו של בית המשפט לענייני משפחה לאשר הסכם ממון משתרעת גם על התקופה שלפני הנישואין (ראו למשל: עניין כהן, בעמ' 679; בע"מ 9692/02 פלונית נ' פלוני, פ"ד סב(3) 29, 35-36 (2007); בג"ץ 473/24, פסקה 34), וזו הפרקטיקה הנוהגת בערכאות הדיוניות כעניין של יום ביומו. מסקנה זו מתבקשת גם בדרך של "קל וחומר": אם רושם הנישואין ונוטריון מוסמכים לאמת הסכם טרם הנישואין, ברור שסמכותו של בית המשפט לענייני משפחה, הרחבה יותר, מאפשרת זאת גם כן. לאמיתו של דבר, תימוכין למסקנה זו ניתן לאתר אף בבחינתה של ההיסטוריה החקיקתית. מבלי למצות יצוין כי נוסחו המקורי של הסעיף, כפי שהופיע בהצעת חוק יחסי ממון בין בני-זוג, התשכ"ט-1969, כלל הבחנה מפורשת בין סמכותו של רושם הנישואין לאמת הסכם "לפני הנישואין או בשעת עריכת הנישואין", לבין בית המשפט או בית הדין הדתי שסמכותם לאשר הסכם הוגדרה כחלה על הסכם "שנעשה תוך תקופת הנישואין". תיבה זו הושמטה מלשון הסעיף בסופו של דבר על מנת להסמיך את הערכאות השיפוטיות לאשר הסכם גם לפני הנישואין, ללא כל הבחנה לעניין זה בין לבין רושמי הנישואין (ראו: פרוטוקול מס' 133 של ועדת החוקה, חוק ומשפט מיום 7.7.1971).

29. ניתן להוסיף כי בעניין כהן הוסבר שבעת אישורו של הסכם ממון, בית המשפט לענייני משפחה אינו נדרש כלל לתקפם של הנישואין עצמם. באותו מקרה אף נקבע, באופן ממוקד ביחס להסכם ממון שנכרת ומוגש לאישור לפני הנישואין, כי "לכל הדעות אין בידי בית המשפט לברר אותה שעה, מה יהיה תוקפם של הנישואין שיבואו (אם

יבואו) (שם, בעמ' 679). אם כן, נקודת המוצא היא שבית המשפט מוסמך לאשר הסכמי ממון גם לפני הנישואין.

30. בטענותיהם הצדדים נדרשו באריכות לשאלת משכה של התקופה שיכולה להיחשב "לפני הנישואין", ובפרט באיזו מידה היא מחייבת סמיכות למועד הנישואין. אולם, לאמיתו של דבר, הכרעה חדה בשאלה פרשנית זו אינה נדרשת כאן במישורין. אכן, הדעת נותנת כי במקרה הטיפוסי עריכת הסכם ממון ואישורו נעשים בסמוך לנישואין המתוכננים. אולם, מבחינה לשונית, החוק אינו מטיל כל מגבלה נוספת. במצב דברים זה, אני סבורה כי כאשר בני זוג מצהירים באופן מפורש על אפשרות שיינשאו, ונערכים אליה, ניתן להסתפק בכך לצורך אישור ההסכם כבר בשלב זה.

31. לשיטתי, אין כל מניעה בלשון החקיקה לכך שבית המשפט לענייני משפחה – שהוא הערכאה המוסמכת גם לאישור הסכם רכושי עבור בני זוג ידועים בציבור וגם לאישור הסכם ממון לזוגות נשואים (לצד סמכותו המקבילה של בית הדין הדתי) – יעשה כן ביחס להסכם אחד כולל שבו יש התייחסות מפורשת לשני המצבים. כך, בית המשפט לענייני משפחה רשאי להפעיל את סמכויותיו אלה בד בבד ולפעול ב"שני כובעים", הן לפי חוק בית המשפט לענייני משפחה והן לפי חוק יחסי ממון.

32. יובהר, כי אין בכך כדי למתוח את היריעה של חוק יחסי ממון אף על בני זוג שאינם נשואים כלל ועיקר. בשלב שבו בני הזוג הם ידועים בציבור יחולו עליהם ההסכמות שאושרו לפי חוק בית המשפט לענייני משפחה. רק אם וכאשר הם יבחרו לממש את האפשרות להינשא תשתכלל ההוראה בהסכם המתייחסת במפורש לתקופת הנישואין. בהתייחס למצב דברים זה, בית המשפט לענייני משפחה פועל מכוח סמכותו לפי חוק יחסי ממון לאשר הסכם מסוג זה "לפני הנישואין". אין אפוא כל סתירה בין ההסדרים. יפים בהקשר זה הדברים שנאמרו בעניין זמר:

"אכן, ככל שחוק יחסי ממון אינו חל על בני-זוג ידועים בציבור, ממלא חוק בית המשפט למשפחה את החסר... ההוראה שבחוק בית המשפט למשפחה אינה עומדת בסתירה להוראות שבחוק יחסי ממון, אלא ההוראות משלימות זו את זו. שני החוקים גם יחד מאפשרים לבני-זוג החיים במשותף להסכים ביניהם על משטר ממוני המסדיר את הסוגיות הרכושיות הקשורות בחיים בצוותא..." (שם, בעמ' 499).

33. המסקנה האמורה עולה בקנה אחד אף עם התכליות השונות העומדות ביסודו של ההסדר הקבוע בחוק יחסי ממון בכל הנוגע לאישור הסכמים רכושיים בין בני זוג. בשלב זה ראוי אפוא להידרש לתכליות אלה, שכבר נדונו לאורך השנים בהלכה הפסוקה, ולבחון אותן בעין הנושא העומד לדיון בפנינו (להרחבה, ראו גם: יצחק כהן "על דרישותיו הקמאיות של אישור הסכם ממון ועל הנסיגה מהן" מאזני משפט יב 45, 50-52 (2019) (להלן: כהן, אישור הסכם ממון)).

34. הסכמה חופשית ומניעת קיפוח – רבות נכתב בפסקי דינו של בית משפט זה על הצורך לאשר הסכם ממון שנערך בין בני זוג על מנת למנוע את החשש לקיפוחו של אחד מהם. בהתאם לתכלית זו, תפקידו של בית המשפט – כפי שמורה גם לשונו של סעיף 2(ב) לחוק יחסי ממון – הוא לוודא שההסכם משקף את רצונם האמתי של הצדדים וכי מתקיימת גמירות-דעת ביחס להוראות הכתובות בו (ראו למשל: ע"א 4/80 מונק נ' מונק, פ"ד לו(3) 421, 428 (1982); דנ"א 1558/94 נפיסי נ' נפיסי, פ"ד נ(3) 573, 591-592 (1996); בע"מ 8063/14, בפסקה 16). עמדתי על כך בע"א 1629/11 יצחקי נ' וכטר (4.11.2012) (להלן: עניין יצחקי) באומרי:

"ביסודה של הוראה זו ניצבת ההבנה כי בעת עריכתו של הסכם ממון עשויים בני הזוג להיות נתונים ללחצים רגשיים, כמו גם ההכרה במרכזיותו של הסכם זה להסדרת זכויותיהם של בני הזוג לתקופה שעשויה להיות ארוכה ובלתי חזויה. על רקע זה, נודעת חשיבות לקיומו של מנגנון בקרה חיצוני, ולא כל שכן לנוכח הצורך להבטיח כי לא קופחו זכויותיו של בן הזוג החלש במערכת היחסים הזוגית, במובן זה שהערכאה השיפוטית בחנה כי ההסכם מבטא את הסכמתם המלאה, החופשית והמודעת של שני בני הזוג" (שם, בפסקה 4 לפסק דיני).

35. יציבות וודאות משפטית – בנוסף לרצון להגן על זכויותיהם של שני הצדדים, מתן אישור להסכם הממון מאפשר להבטיח עבורם ודאות משפטית ביחס להסכמות ביניהם. משניתן להסכם תוקף מחייב, בני הזוג מודעים לכך שההסדרים הכלולים בו יגדירו מעתה ואילך את מערכת היחסים הרכושית ביניהם. כדברי השופט א' רובינשטיין באחד מפסקי דינו:

"לא רק שהקפדה מצד בית המשפט – ואף בשבע עיניים – על אישור כדיון היא מצוות המחוקק שנימוקה (כאמור) בצדה, יש בה גם כדי להגביר את הודאות בשאלה אילו

הסכמים יצאו מכלל טיוטה שאינה מחייבת והגיעו לכלל הסכמי ממון, ואילו נותרו כשכבה גיאולוגית נוספת בהיסטוריה של המשא והמתן, ללא 'שורה תחתונה' של תוקף מחייב" (בע"מ 7734/08 פלוני נ' פלונית, פסקה י"ט לפסק דינו (27.4.2010) (להלן: בע"מ 7734/08)).

36. הסרת מתחים וצמצום מחלוקות – האפשרות לערוך הסכם ממון מחייב היא חשובה גם בראי הרצון למנוע סכסוכים עתידיים בתוך מערכת היחסים הזוגית. לא בכדי המחוקק העניק אפשרות לבני זוג לערוך הסכם ממון ולאשרו בתחילת דרכם הזוגית עוד בטרם נישאו, כפי שעולה מסעיף 2 לחוק יחסי ממון. יש בכך כדי לצמצם מתחים בתוך מערכת היחסים הזוגית, ולא כל שכן כאשר – לעתים – הצדדים מחליטים להיפרד. כפי שציין השופט מ' מזוז בהליך שעסק ביחס שבין הסכם ממון לבין סעיף 8 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965:

"אין ספק כי עריכת הסכמי ממון בין בני זוג הוא אמצעי חשוב להסדרת היחסים בין בני זוג, וקיים אינטרס ציבורי לעודד הסכמים כאלה לשם מניעת מחלוקות והתדיינויות. ומשהועלה הסכם כזה על הכתב, במצוות המחוקק, וניתן לו אישור בית המשפט או בית הדין, לאחר שנוכח 'שבני הזוג עשו את ההסכם... בהסכמה חופשית ובהבנים את משמעותו ואת תוצאותיו', קשה להלום כי הסכם כזה יוכרוז בדיעבד כבטל נוכח הוראות סעיף 8 לחוק הירושה" (בע"מ 1811/20 פלוני נ' פלונית, פסקה 16 (13.4.2021)).
ההדגשה הוספה).

תכלית זו אף מתיישבת עם התכלית הכללית שבענייני הסכמים בין בני משפחה, החותרת להימנעות מהתדיינויות מיותרות ומיצירת "כר פורה" למחלוקות עתידיות (ראו והשוו: עניין זמר, בעמ' 498).

37. אכן, תכליות אלה נדונו ביחס לעריכתו של הסכם ממון מחייב בין בני זוג נשואים או העומדים להינשא. אולם, הן רלוונטיות לענייננו, משום שיש בהן כדי להשליך על ההתייחסות לאישורו של הסכם בין בני זוג ידועים בציבור, המכירים באפשרות שיינשאו במעלה הדרך. כפי שהובהר בעניין זמר:

"תכליתם של שני דברי החקיקה – הן חוק יחסי ממון הן חוק בית המשפט למשפחה – אינה יצירת הבחנה בין בני-זוג נשואים לאלה שאינם נשואים, כי אם מתן כלים לצדדים להגיע ביניהם להסכמה התואמת אמות מידה שיפוטיות, והיא עשויה להיות יציבה מזו שבהסכם אשר לא הוגש לאישור. הערך המצוי בבסיס העניין הוא הכרה

בקיומה של גמירת-דעתם של הצדדים בכל הנוגע לאופי הסדרי הממון ביניהם ולטיבם, שאך ברור הוא כי אין היא נובעת מהיותם נשואים, אלא מקיומם של חיים בצוותא" (שם, בעמ' 500).

38. באופן יותר ספציפי ביחס לסוגיה הניצבת בפנינו, ניתן להתרשם כי כלל התכליות שפורטו – הסכמה חופשית ומניעת קיפוח, ודאות משפטית, וכך הסרת מתחים וצמצום מחלוקות – תומכות בכך שבני זוג יוכלו לגבש ביניהם הסכמה חד-פעמית (ולא בשלבים), ובלבד שבית המשפט נוכח לדעת כי היא ניתנה בגמירות-דעת וכללה התנאה מפורשת על הסדר הבסיס הקבוע בחוק. מסקנה זו תוכל להבטיח מתן הסכמה חופשית ויצירת ודאות מחד גיסא, ותמנע הטלת צל על מערכת היחסים בין הצדדים מאידך גיסא (בשל הצורך לנהל משא ומתן נוסף ערב הנישואין).

39. ניתן לבחון את השאלה שבפנינו אף על דרך התייחסות לתוצאותיה של האפשרות החלופית, דהיינו של הפרשנות לפיה נדרש אישור נוסף של ההסכם בין בני הזוג ערב הנישואין ממש. כאשר בני זוג ידועים בציבור מודעים לדרישה לפיה ההסכם ביניהם "יפתח" לרגל הנישואין, שאותם הם צופים כאמור כאפשרות קיימת, עלולה לרחף מעליהם עננת חוסר ודאות שתלווה אותם עד הרגע שבו יידרשו לאשר הסכם חדש, תקופה שעשויה להימשך שנים. האם ההסכם בנוסח שכבר אושר יהיה מקובל על בן הזוג השני גם בעוד מספר חודשים או שנים? האם בנסיבות מסוימות או לקראת שינוי במערכת היחסים תיתכן "סחיטה" מצדו של אחד מבני הזוג הרואה בכך אפשרות ל"מקצה שיפורים" ביחס להוראות ההסכם? אלה טרדות שעלולות ללוות את הצדדים ב"תקופת הביניים", שעשויה להיות לא קצרה, ולהוביל בתורן למתח ולסכסוכים, שלא לצורך. במצב דברים זה, ההסכם שכבר נחתם ואושר ישמש כנקודת מוצא בלבד, מבלי שיזכה למעמד המלא והמחייב כמסמך המסדיר את הסוגיות הרכושיות בכללותן. על פני הדברים זוהי תוצאה בלתי רצויה.

40. לא בכדי נמנע המחוקק מלקצוב באופן חד משמעי את פרק הזמן הרלוונטי לעריכה ואישור של הסכם ממון לפני החתונה. כשם שהזוגות שונים אלה מאלה, כך גם נסיבותיהם עשויות להשתנות. יש המתכננים נישואין במשך פרק זמן ארוך ויש העושים כן במתכונת של החלטה קצרת מועד. החוק צריך להיות מותאם לכלל הזוגות. לכך יש להוסיף, כי תהפוכות החיים מלמדות שגם אישור שנועד להיעשות בסמוך לנישואין עשוי להתגלות בדיעבד כאישור שניתן זמן רב לפנייהם. הלכה למעשה, ייתכנו מצבים שבהם בני זוג מאשרים הסכם ממון לקראת חתונתם אך זו מתבטלת או נדחית בהמשך – בין אם

לרצונם ובין בשל נסיבות שלא תלויות בהם. האם במצב דברים זה, יש להטיל ספק בתוקפו של הסכם שכבר אושר בעבר? האם יש להבחין בין תכנית נישואין שבוטלה וחודשה בהמשך מטעמים סובייקטיביים של בני הזוג לתכנית כזו שנדחתה בשל צוק העתים, לרבות מחלה או מלחמה? מנקודת מבטי, ראוי לאמץ פרשנות משפטית שלא תחייב הידרשות לשאלות אלה. זאת, מאחר שקיים קושי מובנה בהגדרה מדויקת של פרק הזמן שבו ניתן לאשר הסכם ממון לפני הנישואין על מנת שיינתן לו תוקף מכוחו של חוק יחסי ממון. על כן, כל עוד בני זוג מצהירים על האפשרות שהם יינשאו בעתיד ומסדירים אותה במפורש בהסכם ביניהם – יוכל בית משפט לענייני משפחה לאשרו הן ביחס לחיים המשותפים של בני הזוג כידועים בציבור והן ביחס לנישואיהם, ככל שיתממשו.

41. כאן המקום להדגיש שהיעדרה של מגבלת זמן קשיחה ביחס למנגנון האישור הקבוע בחוק יחסי ממון, אינה מלמדת על היעדרן של מגבלות אחרות המבטיחות את רצינותו של ההסכם ואת אופיו המחייב. כידוע, חוק יחסי ממון קובע בסעיף 2(ב) תנאים נוספים, לאישור ההסכם. על הערכאה הרלוונטית לוודא שבני הזוג "עשו את ההסכם או את השינוי בהסכמה חפשית ובהבינם את משמעותו ואת תוצאותיו". הוראה דומה קיימת בתקנה 43(א) לתקנות בית המשפט לענייני משפחה ביחס להסכמים שמוכאים לאישור מכוחו של חוק בית המשפט לענייני משפחה. יוזכר שבית משפט זה כבר קבע בעבר שלא כל הסכם רכושי בין בני זוג יהיה הסכם ממון (ראו: בע"מ 8063/14, בפסקאות 17-19).

42. במישור המעשי, הפרשנות המוצעת לחוק מייתרת את הצורך להידרש באופן קונקרטי למעמדם של הסכמים רכושיים בין בני זוג ידועים בציבור שאושרו בעבר, תוך שנקבע בהם כי הם יוסיפו לחול גם בתקופת הנישואין או גם לפי חוק יחסי ממון. אלה יוסיפו לעמוד בתוקפם ואין בתוצאה שאליה הגעתי כדי לשנות ממעמדם.

43. למעלה מן הצורך אציין כי במהלך השנים נעשה "כרסום" מסוים בדרישה לאישורו של הסכם ממון, כך שלעתים ניתן תוקף גם להסכמים שלא עמדו בדרישה זו, כתלות בנסיבות העניין (ראו למשל: ע"א 151/85 רודן נ' רודן, פ"ד לט(3) 186 (1985); בע"מ 7734/08, בפסקה י"ז. כן ראו: כהן, אישור הסכם ממון, בעמ' 72-76). כשלעצמי אני סבורה כי דרישת האישור היא חשובה ויש להישמר מפני ריקונה מתוכן (ראו: עניין יצחקי, בפסקאות 5-6 לפסק דיני). מכל מקום, המקרה שבפנינו אינו מעורר את הקושי הכרוך במתן תוקף להסכם שלא עבר את אישורה של ערכאה שיפוטית ואין בכוונתי לקבוע מסמרות ביחס למצב זה. אדרבה, ההליך דנן נסב על מתן תוקף מלא להסכם שקיבל אישור.

44. אפנה כעת לבחינת עניינם של הצדדים שבפנינו. אלה הם כאמור בני זוג ידועים בציבור אשר ערכו הסכם להסדרת היחסים הרכושיים ביניהם והביאו אותו לאישור בבית המשפט לענייני משפחה, בנסיבות שבהן מצוין בו במפורש רצונם המשותף כי ההסכם יוסיף לחול עליהם גם אם יינשאו.

45. בהיבט הלשוני, מההסכם בין הצדדים עולה בבירור כי ישנה אפשרות שהשניים יינשאו בעתיד ומובהר בו כי ככל שכך יהיה, רצונם הוא שההסכם ימשיך לחול עליהם גם בשלב הנישואין. בהיבט של תכליות החקיקה, ניתן להתרשם, ואף לא הייתה מחלוקת על כך גם בערכאות הקודמות, שמדובר בצדדים מיודעים אשר בחרו בהסכם במתכונת שבה הוצגה בדעה צלולה ועל בסיס של שיתוף פעולה נמשך ביניהם. הדברים מקבלים ביטוי גם בפרוטוקול הדיון בבית המשפט לענייני משפחה שבו הצדדים הצהירו שהם "מאשרים כי [חתמו] על ההסכם מתוך רצון חופשי ותוך הבנת ההסכם, משמעותו ותוצאותיו". על כן, דומה שזהו אחד מאותם מקרים שבהם מתן תוקף לרצונם של הצדדים אף עולה בקנה אחד עם מדיניות משפטית רצויה. אשר על כן, ככל שבני הזוג יינשאו בעתיד, ההסכם ביניהם, שזכה לאישורו של בית המשפט לענייני משפחה, יעמוד בתוקפו ללא הליך נוסף.

46. אכן, בית המשפט המחוזי הפנה בפסק דינו למקרים שבהם לא ניתן תוקף להסכם שנכרת על-ידי ידועים בציבור כהסכם ממון המחייב בתקופת הנישואין. אולם, עיון באותם מקרים מלמד כי באף אחד מהם לא התקיימו כלל התנאים הנזכרים כאן. במקרה אחד, שהודגש על-ידי בית המשפט המחוזי, ההסכם לא אושר כלל על-ידי ערכאה שיפוטית, אלא על-ידי נוטריון בלבד (עמ"ש 26693-04-13). בכל מקרה, בקשת רשות ערעור שהוגשה על כך התקבלה בהסכמה שנקבע כי "תבוא חלף פסקי הדין הקודמים" (בע"מ 8453/13). מקרה נוסף שצוין נסב אף הוא על אישור ההסכם בידי נוטריון (תלה"ם 43805-11-17), וגם לגביו התקבל ערעור בהסכמת הצדדים (עמ"ש 73509-01-20). זאת ועוד, במקרה נוסף שאליו הפנה בית המשפט המחוזי לא נכללה בהסכם הוראה מפורשת בדבר רצון הצדדים להחיל את ההסכם גם בתקופת הנישואין (עמ"ש 17125-03-19). בשלב זה אין צורך, כמובן, לבחון את כלל פסקי הדין שניתנו בסוגיה זו בערכאות השונות. אולם, ראוי להעיר שהצדדים הביאו במסגרת כתבי טענותיהם מספר דוגמאות לכך שהסכם ממון בין ידועים בציבור דווקא אושר בבתי משפט לענייני משפחה מכוח

שני דברי החקיקה. זאת, כאשר הסכמים אלו נדרשו לאפשרות של נישואין רק באופן כללי (ראו למשל: תה"ס 28072-11-20 ; תה"ס 58498-06-21).

47. לקראת סיום, חשוב לחזור לראשית הדברים: הכרעה זו מכוונת רק לעניינם של בני זוג ידועים בציבור אשר הסכם הנוגע ליחסים הרכושיים ביניהם מציין במפורש כי הסדריו יחולו גם במקרה של נישואין וזה אושר על-ידי בית המשפט לענייני משפחה, לאחר שנוכח כי ההסכם נעשה מתוך רצון חופשי והבנה של משמעותו של ההסכם ותוצאותיו.

הבהרה לקראת חתימה

48. בשלב זה הגיעה לעיוני חוות דעתו של חברי השופט ד' מינץ, שדעתו שונה. קראתי את טעמיו של חברי ואינני סבורה כי יש בהם כדי לגרוע מן המסקנה שאליה הגעתי. לא אחזור על כלל הנימוקים שהצגתי לעיל ואשר נותנים, לשיטתי, מענה לקשיים שעליהם הצביע חברי. למעשה, ל"תלם" המשפטי שפירט חברי, לרבות פסק הדין שניתן בבית המשפט המחוזי, כבר התייחסתי בהרחבה (ראו למשל פסקה 46 לעיל). עם זאת, ולמען הסר ספק, אני מבקשת להדגיש כי לשיטתי אין בסיס לחשש העיקרי שעליו נותן חברי את דעתו – טשטוש התחומים לגבי היקף תחולתו של חוק יחסי ממון. אכן, כפי שצינתי לעיל, חוק יחסי ממון חל אך ורק על בני זוג נשואים, ואין בחוות דעתי כדי לשנות מכך. כל שאנו נדרשים להכריע בו הוא האם הסכם להסדרת היחסים הרכושיים בין בני זוג לא נשואים יכול לכלול בתוכו שני מרכיבים שאינם חופפים זה עם זה: הראשון והמוקדם – הסכם רכושי לפי חוק בית המשפט לענייני משפחה; הנוסף והמאוחר – בהתקיים התנאים שפורטו, הסכם ממון לפי חוק יחסי ממון. הגבולות נשמרים אפוא באופן ברור, ועריכתם של נישואין הייתה ונשארה גם לגישתי נקודת המעבר המהותית מן האחד לאחר. עוד אבהיר כי הדרישה שעליה עומד חברי לפיה בית המשפט המאשר הסכם ממון לפי חוק יחסי ממון צריך לוודא כי קיים "צפי ממשי לנישואין בפועל" (בפסקה 3 לחוות דעתו) אינה כלולה בתנאים המנויים בחוק זה.

49. אחזור ואדגיש כי תהפוכות החיים בשנים האחרונות – שבהן תכניות לנישואין במועדים מסוימים עלו וירדו על רקע, בין השאר, מגפה (קורונה) ומלחמה – מחדדות את העובדה שדי לנו בכך שבני הזוג מבקשים להסדיר את הפן הרכושי של יחסיהם ככל שיינשאו. בימים אלו של המלחמה עם איראן הדברים נאמרים ביתר שאת. מכל מקום – אני חוזרת ומזכירה את היסוד המשותף לגישתי ולגישת חברי השופט מינץ: אין כל

מחלוקת באשר לכך שהסכם ייחשב להסכם ממון בין בני זוג לפי חוק יחסי ממון רק במקרה של מימוש הנישואין בפועל.

סוף דבר

50. אשר על כן, אציע כי נקבל את הערעור ונקבע כי ההסכם מושא ההליך שבפנינו יוסיף לחול על הצדדים גם אם יינשאו.

51. בנסיבות העניין, כלל הצדדים שבפנינו תרמו להבהרת המצב המשפטי, ועל כל אין מקום לפסיקת הוצאות.

דפנה ברק-ארז
שופטת

השופט יחיאל כשר:

אני מסכים.

יחיאל כשר
שופט

השופט דוד מינק:

לאחר עיון בחוות דעתה המנומקת של חברתי, השופטת ד' ברק-ארז, אין בידי להסכים למסקנתה. אנמק זאת בקצרה.

1. איננו עוסקים בתלם שטרם נחרש. נפסק מקדמת דנא בענייננו כי לא ניתן לערב מין בשאינו מינו. חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973 (להלן: חוק יחסי ממון או החוק) קובע כי בני זוג נשואים אינם יכולים להשתחרר מהסדר הממון הקבוע בחוק – לאמור הסדר "איזון המשאבים" לפי סעיף 5 לחוק – אלא בהסכם ממון על פי הוראותיו. ברירת המחלף הקבועה בחוק היא אפוא שבני זוג שהחוק חל עליהם יהיו נשואים (ע"א 640/82 כהן נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד לט(1) 673, 678, 683 (1985) (להלן: עניין כהן)). היוצא מן הכלל הוא כאשר בני הזוג עומדים להינשא והם ניצבים "לפני הנישואין" (סעיפים 2(ג) ו-2(ג1) לחוק), או בלשון בית המשפט "צופים פני נישואים" (רע"א 1381/14 פלונית נ' פלוני, פסקה י"ד (16.3.2014)). לעומת זאת, בני זוג "ידועים בציבור" אינם נכנסים כלל לגדרו של חוק יחסי ממון הדין כאמור רק בבני זוג נשואים ולכל היותר בבני זוג הניצבים "לפני הנישואין", ולא בבני זוג ידועים בציבור המשקפים מצב עובדתי הגורר תוצאות משפטיות שונות אך לא יוצר מעמד (ע"א 2000/97 לינדורן נ' קרנית – קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים, פ"ד נה(1) 12, 35 (2001); רע"א 5096/21 פלוני נ' ש. שלמה חברה לביטוח בע"מ, פסקה 25 (15.12.2021) (להלן: עניין ש. שלמה)); או בלשון בית המשפט בני זוג המנהלים חיי משפחה במשק בית משותף (בג"ץ 4178/04 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים, פ"ד סב(1) 235, 251 (2006-2007); ע"א 5271/10 בן חיים נ' קיבוץ גבעת חיים איחוד, פסקה 33 (1.10.2013); רע"א 3323/23 שלמה חברה לביטוח בע"מ נ' פלוני, פסקאות 8 ו-25 (6.5.2024)); או בני זוג שאינם יכולים או מעוניינים להינשא במסגרת הדין הדתי הקיים בישראל. מכל מקום, אם ברצונם של בני הזוג הידועים בציבור למסד את יחסי הממון ביניהם ולקבל את אישורו של בית המשפט למוסכם ביניהם, הדרך פתוחה לפניהם לפנות לבית המשפט לענייני משפחה לפי סעיף 3(ג) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 (להלן: חוק בית המשפט למשפחה) (וראו: רע"א 6854/00 היועץ המשפטי לממשלה נ' זמר, פ"ד נז(5) 491 (2003)). סעיף 3(ג) האמור אינו מגדיר את ההסכם הנכרת בין בני זוג שאינם נשואים כהסכם ממון, אלא כ"סתם" הסכם.

2. דברים אלו נאמרו על ידי ועל ידי חבריי השופטים מ' טובל ו-ת' בזק-רפפורט זה מכבר בעמ"ש (מחוזי י-ם) 26693-04-13 פלונית נ' פלוני (14.11.2013) (להלן: עמ"ש פלונית), בהאי לישנא:

"הלכה היא כי חוק יחסי ממון אינו חל אלא על בני זוג נשואים, ולפיכך רק יחסי הממון של בני זוג כאלה יכולים להיות מוסדרים בהסכם ממון (ע"א 640/82 כהן נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד לט(1) 673, 678, 683). אין בכך

כדי למנוע מבני זוג ידועים בציבור להסדיר את ענייניהם הרכושיים בהסכם. יתר על כן, הסכם כזה בין ידועים בציבור אף ניתן לאישור על ידי בית המשפט לעניני משפחה מכוח סמכותו בסעיף 3(ג) לחוק בית המשפט לעניני משפחה, תשנ"ה-1995 (רע"א 6854/00 היועץ המשפטי לממשלה נ' זמר, פ"ד נז(5) 491). אולם הסכם בדבר הסדרת רכושם של ידועים בציבור מצוי כולו במסגרת דיני החוזים הכלליים ואינו בגדר הסכם ממון לפי חוק יחסי ממון (עניין כהן, בעמ' 682; עניין זמר, בעמ' 505) " (שם, פסקה 28).

אין רגלם של בני זוג ידועים בציבור דורכת אפוא באופן כללי אל תוך חוק יחסי ממון וכל הסכם רכושי ביניהם אינו נכנס לגדרו של "הסכם ממון" לפי החוק באופן פרטני. אין מלכות אחת נוגעת ברעותה. וכדברי בית המשפט המחוזי בפסק דינו מושא הליך זה, כי אין בכוחו של הסכם בין בני זוג ידועים בציבור "להתגבר על הוראות חוק יחסי ממון אלא אם כן יאושר מכוחו של חוק יחסי ממון אחר נישואי הצדדים או בסמוך עובר לנישואיהם" (פסקה 8). כפועל יוצא מכך, כל אימת שבני הזוג ידועים בציבור ולא נכנסו לברית הנישואין או למצער טרם נכנסו לגדר מי שניצבים "לפני הנישואים", דלתו של בית המשפט פתוחה לפנייהם אך ורק בדרך המותווית בסעיף 3(ג) לחוק בתי המשפט למשפחה ולא לפי חוק יחסי ממון. דלת זו לפי חוק יחסי ממון נעולה לפנייהם. לא לקרוב ולא לרחוק.

3. אמנם כפי שמציינת חברתי, סעיפים 2(ג)-(1ג) לחוק אינם מגדרים את פרק הזמן לפני הנישואין שבני הזוג יכולים לפנות לרושם הנישואין שיכול לאשר את הסכם הממון או לפני נטריון שיכול לאמת את ההסכם. אך פשיטא שבית המשפט לא יכול לאשר הסכם ממון ללא כל מגבלה שמקורה בדרישה לצפי ממשי לנישואין בפועל. זאת שעה שעליו לוודא בעת אישור ההסכם כי פני בני הזוג לקראת נישואין והם מעוניינים לצאת ממעמד ידועים בציבור ולהיכנס לגדרם של בני זוג נשואים.

4. לאותו בית משפט אכן נתונה הסמכות לאשר את ההסכם שנכרת בין בני הזוג, בין שאלו נשואים או בין שאלו ידועים בציבור. ברם, אינני שותף לעמדת חברתי שבית המשפט יכול להפעיל את סמכותו בעת ובעונה אחת ולפעול "בשני כובעים". אמנם אותו בית משפט מוסמך לדון בשני ההסכמים כאמור, ואף ייתכן כי אותו שופט ידון באותו עניין, אך "החלפת הכובעים" והשימוש בסמכות (הכובע) השונה אינם פשוטים ועל בית המשפט להדיר את רגליו מלעשות כן (וראו והשוו בעניינים שונים: ע"א 3069/17 משרד החינוך נ' עמותת גני חב"ד צפת (בפירוק), פסקה 34 (29.10.2017); ע"מ 7151/04

הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל נ' דן, פ"ד נט(6) 433, 444 (2005)). דברים אלו מקבלים משנה תוקף במקרה דנן, משום שבית המשפט ב"כובעו" כמאשר הסכם רכושי בין בני זוג ידועים בציבור מכוח חוק בית המשפט למשפחה, אינו יכול לאשר "הסכם ממון" שטרם נולד על פי חוק יחסי ממון שעה שבני הזוג טרם החליטו להינשא ואף טרם נכנסו לגדרם של מי שניצבים "לפני הנישואין".

5. אך מעבר לכל האמור. משטר יחסי הממון החל על בני זוג נשואים שונה בתכלית ממשטר יחסי הממון החל על בני זוג ידועים בציבור. בעוד שכאמור משטר יחסי הממון החל על בני זוג נשואים הוא "איזון המשאבים" לפי סעיף 5 לחוק – היינו עם פקיעת הנישואין, לכל אחד מבני הזוג עומדת הזכות לאיזון משאבים שמשמעה שכל אחד מהם זכאי למחצית שווים של כלל נכסיהם תוך קיזוז החובות והזכויות של שני בני הזוג (זאת, למעט אותם נכסים שהוחרגו מהחלוקה מכוח הסכמת הצדדים או מכוח החוק) (ראו לדוגמה: ע"א 6839/19 תדנ' פיקהולץ, פסקה 15 (20.1.2021)); המשטר החל על בני זוג ידועים בציבור הוא "חזקת השיתוף" – היינו שיתוף מלא בנכסי בני הזוג לפי הסכם משתמע ביניהם הן בזכויות והן בחובות (וראו: עניין ש. שלמה, פסקה 26; בע"מ 2478/14 פלונית נ' פלונית (20.8.2015); ע"א 3352/07 בנק הפועלים בע"מ נ' הורש, פסקה 28 לחוות דעתו של השופט ס' ג'ובראן (7.12.2009); ע"א 4385/91 סלם נ' כרמי, פ"ד נא(1) 337, 346 (1997); ע"א 52/80 שחד נ' פרידמן, פ"ד לח(1) 443 (1984)). היינו, מקום שבו בית המשפט מאשר הסכם רכושי המחריג את "חזקת השיתוף" החלה על בני זוג בהיותם ידועים בציבור, מוקשית מאוד בעיני העמדה לפיה יכול הוא לאשר בעת ובעונה אחת "בחדא מחתא" את אותו הסכם הבא להחריג ממשטר "איזון המשאבים" העתידי שטרם חל על בני הזוג. תרתי דסתרי. השוני המהותי בין המשטרים מצדיק הבחנה באישורם, הן נוכח "הכובע" שחובש בית המשפט כאמור לעיל, והן נוכח חשיבות ההבחנה בראי התכליות העומדות מאחורי ההסדר הקבוע בחוק.

6. ובאשר לתכליות העומדות מאחורי ההסדר הקבוע בחוק יחסי ממון בכל הנוגע לאישור הסכמי ממון בין בני זוג. תכליות אלו כפי שהצביעה עליהן חברתי (הסכמה חופשית ומניעת קיפוח; יציבות וודאות משפטית; הסרת מתחים וצמצום מחלוקות) מתקיימות גם שעה שיידרשו בני הזוג לאשר את ההסכם שהתגבש ביניהם פעם נוספת בהיותם זוג נשוי ולמצער בני זוג צופים פני נישואים. אדרבה, שעה שהסדר הממון הקיים בשני המצבים שונה בתכלית, התכליות כולן תתגשמן ביתר שאת כאשר בני הזוג שכרתו ביניהם הסכם בהיותם ידועים בציבור כשחל עליהם כברירת מחדל הסדר ממון של חזקת השיתוף, ייתנו את דעתם שוב על הסכם הממון הקיים ביניהם הבא להחריגם מברירת

המחדל של הסדר הממון באיזון המשאבים. שמיים וארץ בין שני הסדרי הממון (וראו סקירה רחבה לעניין הבדלי משטרי יחסי הממון: דוד מינץ, השותפות הנישואית והערבות ההדדית בין בני זוג בפשיטת רגל – עיון מחודש דין ודברים ט 105 (2015)). בכך ודווקא משום כך, תינתן הסכמה חופשית של בני הזוג ויימנע קיפוח ויוסרו המתחים ביניהם.

7. ועוד על תכלית "היציבות והוודאות המשפטית". חברתי סבורה כי נוכח קיומו של "קושי מובנה בהגדרה מדויקת של פרק הזמן שבו ניתן לאשר הסכם ממון לפני הנישואין על מנת שיינתן לו תוקף מכוחו של חוק יחסי ממון" (פסקה 40 לחוות דעתה), די בקבלת הצהרה על האפשרות שבני הזוג יינשאו בעתיד כדי שיאושר ההסכם. דעתי שונה גם בעניין זה. להשקפתי פתרון מעין זה המתלה את הסמכות של בית המשפט בהצהרתם (שיכולה גם להיות סתמית כדי להימלט מפנייה נוספת לבית המשפט) של בני הזוג תלויית הנסיבות והבלתי מוגדרת, הוא זה שיגרור אחריו חוסר וודאות משפטית בהעדר כללים ברורים וחדים שניתן ללכת לאורם והדבר יתיר את העניין תלוי בכל מקרה באופן שונה ויהווה כר נרחב למחלוקות עתידיות העלולות להתעורר בין בני הזוג. לעומת זאת קיים יתרון גדול בקביעת כללים משפטיים ברורים ולא אמורפיים (וראו לאחרונה לעניין כללים משפטיים ברורים בהקשרים שונים: רע"א 25-06-24895 כלל חברה לביטוח בע"מ נ' פלוני, פסקה 49 (5.3.2026); ע"א 7672/22 קשתן נ' כרטיסי אשראי לישראל בע"מ, פסקה 94 (15.2.2026); ע"א 25-03-35752 בר דעה נ' הממונה על התחרות, פסקה 22 (21.9.2025); ע"א 3290/23 עזבון המנוח אמין מנסור ז"ל נ' מדינת ישראל – משרד הביטחון, פסקה 30 (30.7.2025)).

8. לדעתי אפוא יש להימנע מהסכמים המסדירים ללא הפרדה ברורה את הזכויות והחובות של אותם צדדים, שכן להפרדה זו חשיבות מהותית. בעניין זה אסיים בדברים שנאמרו בעניין עמ"ש פלוני כדלקמן:

"לצד קווי הדמיון בין חיים של בני זוג ידועים בציבור לבין חיים של בני זוג נשואים, קיימים הבדלים מהותיים בין שתי צורות ההתקשרות. הבדלים אלה באים לידי ביטוי בין היתר במישור הממוני והרכושי (ש' ליפשיץ הידועים בציבור בראי התיאוריה האזרחית של דיני המשפחה (2005) עמ' 71-87, 153-193, 199-225; א' רוזן צבי דיני המשפחה בישראל בין קודש לחול (1990) עמ' 304-303; בע"מ 4751/12 אלמוני נ' אלמונית מיום 29.8.13, פסקה 24 לפסק דינו של השופט דנציגר). אלה מצדיקים הבחנה בין ידועים בציבור לבין בני זוג נשואים גם לגבי החוזים שהם כורתים. ראוי, כעניין של מדיניות שיפוטית, להימנע מחוזים המסדירים בהינף אחד ובלא

הפרדה ברורה את הזכויות והחובות של אותם צדדים הן כידועים בציבור והן כנשואים. ערבוב כזה אינו רצוי, ויש בו לשבש את התחומים, להרבות מחלוקות וליצור פתח לבעיות מיותרות (עניין כהן, עמ' 686). כך במיוחד כאשר במועד כריתת החוזה מעמדו של הקשר בין הצדדים הוא של ידועים בציבור, בלא שיש בידיהם באותו שלב די נתונים באשר לסיכויים, לתזמון ולתנאים של תרחיש הנישואין" (עניין עמ"ש פלונית, פסקה 33; וראו גם: עניין כהן, עמ' 686).

9. במקרה זה, כל האמור מקבל משנה תוקף נוכח העובדה שבהסכם שנכרת בין הצדדים נאמר באופן מפורש כי ברצון הצדדים כי ההסכם יאושר לפי חוק בית המשפט למשפחה – ולא לפי חוק יחסי ממון (כך ב"הואיל" האחרון וכך בסעיף 48 להסכם) וב"הואיל" השלישי כל שנאמר בו הוא כי "בני הזוג מעוניינים להסדיר את יחסי הממון ביניהם במסגרת הסכם זה שיעמוד בתוקפו במידה ויעברו להתגורר יחד ו/או יינשאו זה לזה". היינו הללו לא גילו במועד אישור ההסכם כל כוונה מיידית או עתידית להינשא אלא השאירו את הדבר לפנייהם כאופציה בלבד – ובלשונם "במידה ו...". לא למצב שכזה התכוון המחוקק ובכך אין אפילו קרבה למועד "לפני הנישואין" הקבוע בחוק.

על כן, לו הייתה נשמעת דעתי הערעור היה נדחה.

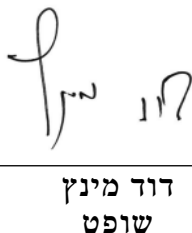
דוד מינץ
שופט

הוחלט לקבל את הערעור במלואו כאמור בפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז בהסכמת השופט י' כשר, כנגד דעתו החולקת של השופט ד' מינץ.

ניתן היום, ה' ניסן תשפ"ו (23 מרץ 2026).

יחיאל כשר
שופט

דוד מינץ
שופט

דפנה ברק-ארז
שופטת